

Марія Чумарна

Українська мова

БУКВАР

ЧАСТИНА 4

клас

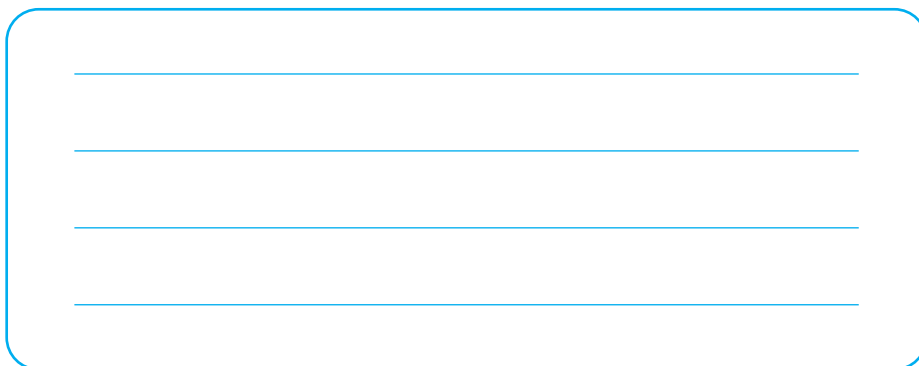
Марія Чумарна

УКРАЇНСЬКА МОВА

Буквар

Навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 5-ти частинах)

Частина 4

Схвалено для використання в освітньому процесі

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН
2023

УДК 811.161.2(075)
Ч 90

Навчальний посібник створено за Типовими освітніми програмами,
розробленими під керівництвом О. Я. Савченко та керівництвом Р. Б. Шиїна

Схвалено для використання в освітньому процесі
[рішення експертних комісій з педагогіки та методики початкової освіти
від 06 грудня 2022 року (протокол №6) та з проведення антидискримінаційної
експертизи від 5 січня 2023 року (протокол №1)],
№2.0007-2023 у Каталозі надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам

Чумарна М. І.

Ч 90 Українська мова. Буквар : навч. посіб. для 1 кл. закладів
загальн. середн. освіти : у 5-ти ч. Ч. 4. / М. І. Чумарна. —
Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2023. — 64 с. : іл.

ISBN 978-966-10-8691-2

ISBN 978-966-10-6897-0 (Ч. 4)

Навчальний посібник за своїм змістом відповідає Державному
стандарту початкової освіти та Типовим освітнім програмам.

Для учнів та учениць 1 класу.

УДК 811.161.2(075)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

<https://edodatok.com/books/6881-9/>

Тех. підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89; admin@bohdan-digital.com

ISBN 978-966-10-8691-2
ISBN 978-966-10-6897-0 (Ч. 4)

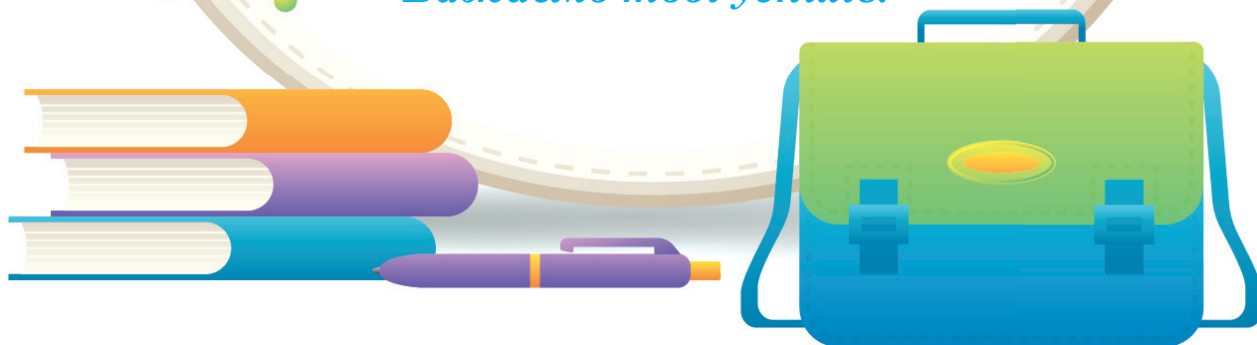
© М. І. Чумарна, 2022
© Навчальна книга – Богдан, виключна ліцензія
на видання, оригінал-макет, 2023

ДОРОГИЙ ПЕРШОКЛАСНИКУ! ДОРОГА ПЕРШОКЛАСНИЦЕ!

Продовжуємо мандрівку сторінками посібника «Українська мова. Буквар». Тут на тебе чекають нові літери та звуки, які допоможуть тобі прочитати цікаві оповідання, вірші, загадки, скоромовки, розв'язати кросворди, а також виконати письмові завдання.

Впевнено рухайся стежкою знань.

Бажаємо тобі успіхів!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— прочитай;

— запам'ятай;

— розкажи;

— познач, намалюй, напиши;

— попрацюй у парі;

— попрацюй у групі;

— поміркуй, виконай завдання;

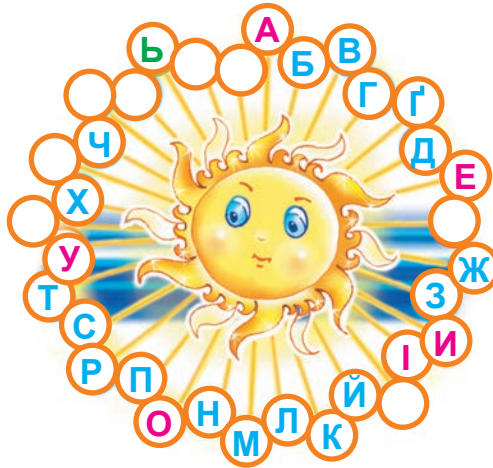
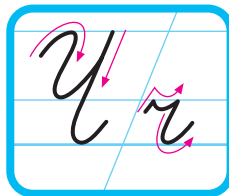

— виконай завдання підвищеної складності.

Звуки [ч], [ч']. Буква Ч, ч

- ❓ Розглянь малюнок і звукову схему. Вимов звуки у слові чайник. Назви перший звук. Якою буквою він позначається?

Чч

- ✎ Побудуй звукові схеми назв зображених предметів. Визнач місце звука [ч] у словах.

- 📖 Утвори склади. Прочитай слова з відповідною інтонацією.

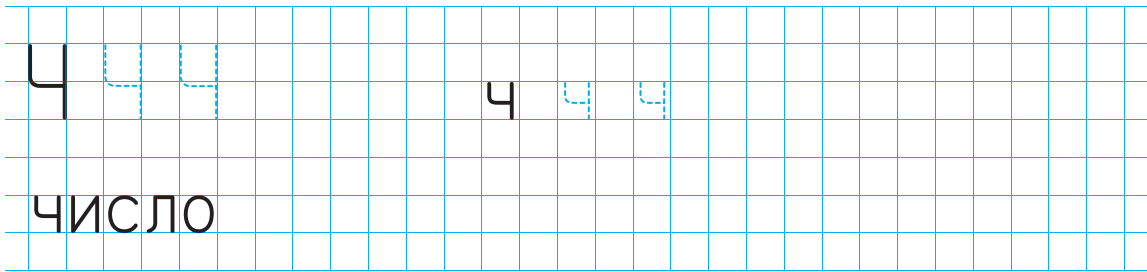

Чи?
Чим?
Чом?

Ач!
Ич!
Бач!
Чхи!
Апчхи!

Надрукуй.

Прочитай. Впиши пропущені букви в словах.

СКОРОМОВКА

Брів лелека □ерез брід,
леле□атам ніс обід.

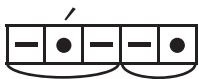
Брів лелека □ерез став,
в □обіток води набрав.

Прочитайте.

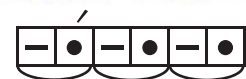
1 група — назвіть слова з буквою **Ч**;

2 група — доберіть слова до поданих звукових схем.

ЧАРІВНИЙ ЧОБОТАР

Чарівний чоботар
почалáпав на базар.
Черевички продавав,
огірочки купував.

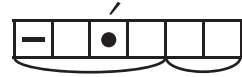
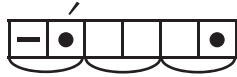
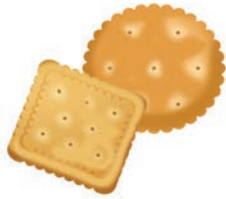

Вивчи скоромовку напам'ять.

Чоботар чоботи перечоботарив.

Доповни подані звукові схеми.

Виконай за зразком.

Handwriting practice sheet with blue lines and slanted guides. The sheet contains the following text:

к к к к к

ч ч ч

ка ча

ке ку

ки ки

чи чи

качур річечка

Анничка невеличка.

Л

Прочитайте. Поясніть значення слів *пече*, *тече*. Доберіть слова до поданих звукових схем.

сонечко
пічка
свічка
часник

водичка
річка
потічок
час

ЧОМУ?

Чому часник мене пече?
Чому вода завжди тече?
Чому так темно уночі?
Чому солодкі калачі?

УНОЧІ

Хто не спить вночі?
Сови і сичі.
— Ух-ух-ух! — кричать сичі:
— Хто спече нам калачі?

Вивчіть напам'ять.

СКОРОМОВКИ

1 група. Чомусики чомукали, чомкали,
чоломкались.

2 група. Печу́, печу́ калачі у печі.

Прочитай і порівняй.

рак — рачок
гак — гачок
жук — жучок
павук — павучок

ріка — річка
рука — ручка
курка — курочка
книжка — книжечка

Прочитайте. Назвіть слова з буквою **ч**. Складіть речення за малюнком та поданими схемами.

АННИЧКА НЕВЕЛИЧКА

Анничка невеличка:
чорні брови, біле личко,
гарні ручки-трудівнички,
карі óченьки в Аннички.

└ _ _ _ ?

└ _ _ _ _ !

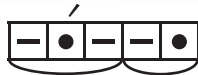

Вивчи скоромовку напам'ять.

Остапчик у чималих черевиках
річку перечимчикував.

Розгляньте малюнок. Назвіть якомога більше слів з буквою **ч**. Доберіть слово до поданої звукової схеми. Складіть з ним речення.

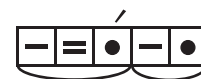
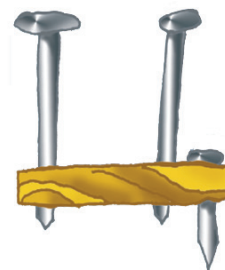
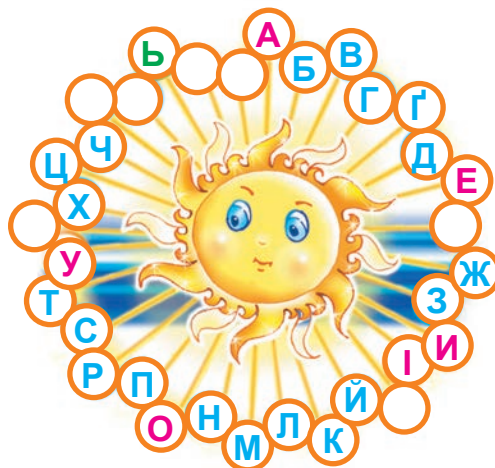
Виконай за зразком.

ч ч ч ч ч
 ч ч ч ч
 чо чо че че
 чом? чим?
 Черкаси
 Чигирин
 Чорне море
Чому часник мене пече?
 ч

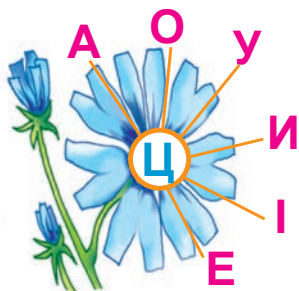
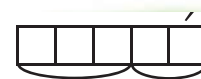
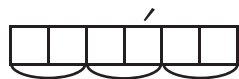
Звуки [ц], [ц']. Буква Ц, ц

❓ Розглянь малюнок і звукову схему. Вимов звуки у слові *цвяхи*. Назви перший звук. Якою буквою він позначається?

Цц

✎ Познач місце звуків [ц], [ц'] у поданих схемах.

це — оце
ці — оці

кільце
сонце
віконце

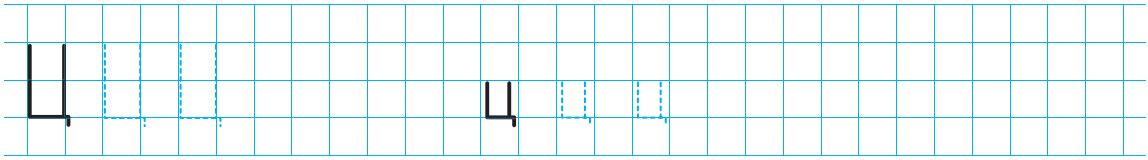
син
дрібн → иці
полун → иці

пал
абз → ац
матр → ац

тан
пал → ець
молод → ець

Надрукуй.

Прочитай. Упиши пропущені букви в словах.

У ирку виступав уик.

Гриь тримав у руі кольорові оліві.

Прочитай. Назви слова з літерою **ц**. Вивчи один віршик (на вибір) напам'ять.

Ось це — китиці суниці
на кичиній полиці.
Буде в киці смачний чай.

ОЛІВЦІ

Гриць тримав у руці
кольорові олівці:
це Грицеві на іменини
подарувала тітка Ніна.
А ці цукерки і цитрини —
дарунок від сестри Ірини.

ХТО ЦЕ?

Це — горобці: «Ців-ців-ців!»
Ви впізнали горобців?
Стрибуни і співці —
горобці-молодці!

г о р о б ц і

Доповни звукові схеми.

Виконай за зразком.

Ц ц ц Ц ц ц

Цу Цу Цу

цц

це

ца

цирк

сцена

сонце

цан

олівці

цукор

... рукави

рукави...

А це цукерки і цитрини.

ц

цап
цар
царівна

цирк
цинк
цитріна

цвіт
цвіркун
ціпок

цукор
цукерка
цурпалок

ЦОКИ-ЦОК

Цоки-цок! — так цокав коник.
Цок-цок-цок! — іде годинник.
А у мене коло вуха
цокотіла вперта муха.
Ми зацітькали на муху:
— Цить, замовкни, цокотухо!

ЦУЦИК У ЦИРКУ

Малий цуцик забрів у цирк. У цирку було цікаво. Коні цокотіли копитами. Цибата чапля ходила з возиком по колу. Чаплі дали цукерку.

Обговоріть, що означає слово *цокотіти*.

Прочитайте байку. Опишіть Цапа та Лиса.

ЦАП ТА ЛИС

Народна байка

Іде Цап мимо криниці.
А там у воду впав Лис.
— Цапе, ходи попити
водиці! — гукнув Лис із
криниці.

— А вода смачна? —
спитав Цап.

— І холодна, і смач-
на! — каже Лис.

А сам уже зубами цо-
котіть від холоду.

От Цап розігнався, скочив — і опинивсь у
криниці. А вода холодна!

Хитрий Лис вискочив Цапові на роги та
й виліз із криниці.

— Цапе, чи смачна у криниці вода? — гук-
нув Лис до Цапа згори.

Цап нічого не сказав.

Увечері женці вертали додому з роботи і
побачили в криниці Цапа. Вони його звіль-
нили.

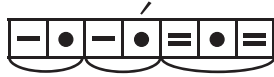
Тепер Цап не вірить Лисові.

Прочитайте байку в особах.

Назві зображену рослину. Склади речення за поданою схемою.

Виконай за зразком.

Handwriting practice on blue-lined paper. The first row shows the word 'Цибуля' written in cursive with pink arrows indicating stroke direction. The second row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The third row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The fourth row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The fifth row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The sixth row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The seventh row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The eighth row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The ninth row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing. The tenth row shows 'Цибуля' in cursive with blue dashed lines for tracing.

Цап іде до криниці.

Б б

Г г

Ч ч

Ц ц

Надрукуй.

Я	я	я				я	я	я	
по		С	→	ПОЯС		ДИ		→	ДИНЯ
ма	я	К	→			НЯ	НЯ	→	
ба		Н	→			СИ		→	

Прочитай. Які ще імена з літерою **я** ти знаєш?

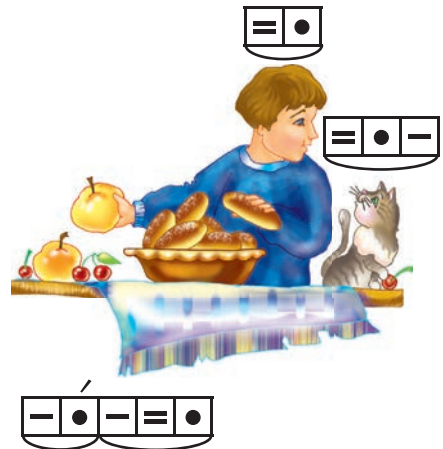
Ліля Леля Лелія Лілія Лідія Надія
Марія Яків Ярослав Яромир Ярина

Прочитайте вірш. Обговоріть, у якому значенні тут ужито слово *звати*. Доберіть слова до поданих звукових моделей.

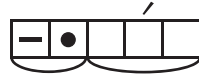
ЯК МЕНЕ ЗВАТИ?

Я зову себе «Я»,
а сестричка моя
каже: «Братику мій!»
Мама кличе: «Синочку!»
Тато зве: «Васильо́чку!»
Котик зве мене: «Няв!»
Песик кличе: «Гав-гав!»
А обідати сідати —
то не треба мене зва́ти:
я сам прийду!

Доповни звукові схеми.

Виконай за зразком.

о л я *я* *я* *я*

яр

ял

як

ял

яй

яйце

яблуко

яльця

дудяк

ячмінь

бабуся

Прочитайте. Обговоріть, про які чарівні окуляри йдеться, і де їх взяти.

ЧАРІВНІ ОКУЛЯРИ

Я все хочу знати.
Як говорять риби в морях?
Як народився світ?
Який у сонечка дім?
Яка в нього матінка?

Моя бабуся каже:
— Одягни чарівні окуляри.
А де ті окуляри взяти?
Бабуся не сказала.
Скажіть ви, малята!

Вивчи скоромовку напам'ять.

«Я» та «Я» — хвалився я,
поки не перехвалився.

Прочитайте тексти. Обговоріть, чим вони схожі, чим відрізняються.

ЯБЛУКО В САДУ

Випали сніги.

Дерева стоять без листя і без плодів. А на яблуні висить одне яблуко, яке не побоялося снігу.

Гудуть вітри, гнуть голе гілля до землі. А яблуко не хоче падати. Воно, як і я, хоче зустріти сонячну весну.

МІЙ САД

Я садив із татом сад. У нас чудовий ягідник, а плодових дерев не було. Тож ми з татом придбали саджанці і посадили ряд слив, абрикосів та молоденьких яблунь.

А біля дороги поса́димо ясена, явора та ялину.

Поясни, як ти розумієш зміст народної мудрості.

Яблуко від яблуні далеко не впаде́.

Розглянь малюнок. Назви якомога більше предметів з літерою **я**. Добери імена дівчаток на **Я**. Склади речення за поданою схемою.

┌ _ _ _ .

Виконай за зразком.

я я я я я

я я я

Яків

Ярослав

Ярина

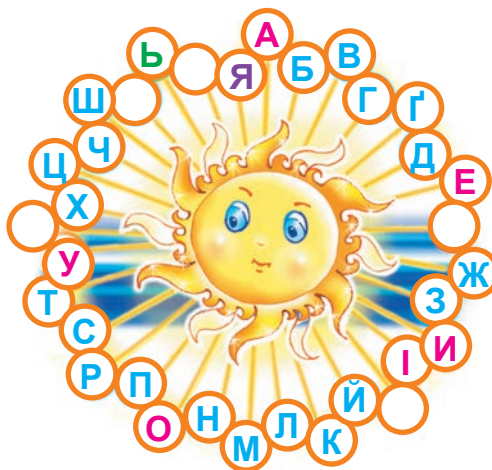
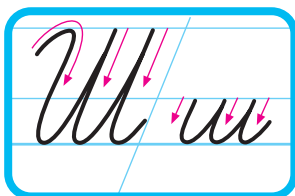
Ялта

Яків сіяв ярий мак.

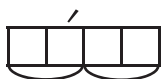
я

Звуки [ш], [ш']. Буква Ш, ш

Розглянь малюнок і звукову схему. Вимов звуки у слові *шарф*. Яким звуком починається слово? Якою буквою він позначається?

Познач місце звука [ш] у поданих схемах.

ва
на
гро
гру
гало

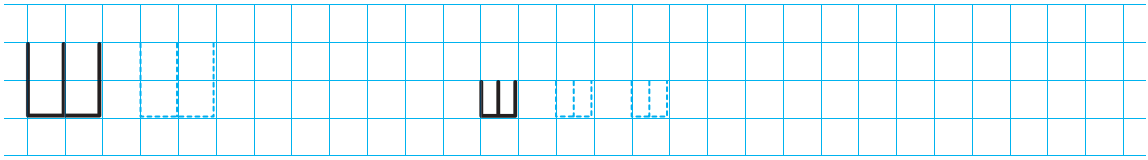
ші

кі
ви
ми
ши
кри

шка

Надрукуй.

Упиши пропущені букви в словах.

о и

п

ш а

Прочитай. Назви слова з буквою **ш**.

ШАПКА

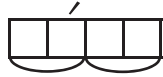
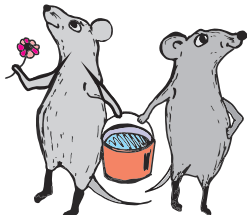
В школу шпак ходив,
шапку загубив.
Йшов баштаном,
пішки йшов,
але шапки не знайшов.
Шкода шапки і шпака!
Лиш одна була така!
Мерзнуть вушка
в шпаченяти,
та у нього добра мати.
Знов шпачиха
шапку зшила
і шпакові чуб накрила.

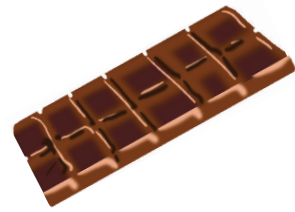
Обговоріть, чи відповідає ілюстрація змісту вірша.

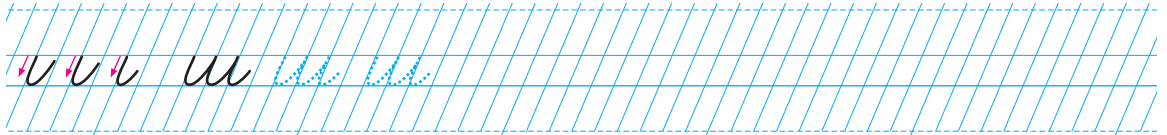
Побудуй звукові схеми назв поданих малюнків.

6

Виконай за зразком.

ша

шу

ош

шш

шк

школа

шпак

шшо

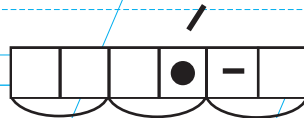
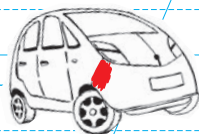
шпшшна

шпаківня

шоколад

тиша

шана

- ш

Назвіть слова, у яких «заховалися» подані склади.

ша		аш	
шо		ош	
шу		уш	
ші		іш	
ши		иш	

Прочитай і порівняй.

аша	→	ка́ша
ошо	→	горо́шок
уша	→	душá
іше	→	міше́нь
иши	→	ві́шивка

Прочитай. Чим люблять ласувати пташки?

ЗАШУМІЛИ ЛІСИ

Зашуміли ліси. Кучеряві шуми в білих шубах розхитали дерева: «Шу-шу!».

Поміж деревами видно червоні ягоди шипшини і калини. Пташка́м вони дуже смачні. Солодші за мед і шоколад. Цим ягодам від пташо́к велика шана.

Вивчи скоромовку напам'ять.

Шум шумові нашумував.

Прочитайте казку. Обговоріть, чому Лисичка і Журавель не стали друзями.

ЛИСИЧКА І ЖУРАВЕЛЬ

Народна казка

Прийшла весна. У комишах біля річки поселився Журавель. Зустрів він якимось Лисичку. Розговорилися, подружилися.

Кличе Лисичка Журавля до себе в гості на обід. От зварила вона кашу, розмазала по тарілочці. Сама язичком лизь та лизь!

А Журавель стукав, стукав дзьобом по тарілці — нічого не може вхопити.

Так і пішов додому голодний.

А далі кличе Журавель Лисичку в гості. Наварив картопельки, бурячків — усього-всього, і склав у високий глечик. Сам дзьобом помаленьку страву витягав — і пообідав добре. А Лисичка не змогла голову в глечик засунути і пішла додому голодна.

З того часу Лисичка і Журавель не ходять одне до одного в гості.

Складіть декілька речень за малюнком. Доберіть слово до поданої звукової схеми.

Виконай за зразком.

ШШШ Ш ШШШ

Ш ш Ш ш Ш ш

Ш-ш-ш!

Ша Шш

Шулисььк

Сашко

Шпак ходив до школи.

Ш

ко . . . мі . . .